

معرفی مدرسه خودمان و اسناد راهنما

دومین دوره‌ی پژوهش های علمی مدارس شاهد:

(هنجارها و ناهنجارهای موجود در جامعه و نقش آن برزندگی جوانان)

تهیه کنندگان :

۱- سر گروه : مهسا محمد زاده

۲- کیمیا السادات هاشمی آستانه

۳- فاطمه رجبی

۴- پگاه سلامی

۵- خسان شکر

پایه سوم

مدرسه راهنمای شاهد

عفاف

استاد راهنما: سرکار خانم شجاعی

استاد سبکتکین از اساتید دانشگاه تربیت معلم کرج

تقدیر و تشکر:

با سپاس فراوان به درگاه ایزدمنان که ما را یاری نمود تا با سعدی صدر به همت دبیران ارجمندی چون سرکار خانم شجاعی استادراهنمایی این پروژه و همچنین راهنمایی های گران قدران خصوصاً استاد سبکتکین که ما را در انجام مراحل این

تحقیق می رسانند و همچنین زحمات بی شائبه سرکار خانم غلامیان مدیریت محترم مدرسه شاهد عفاف که مراحل تدوین این جزوه زیر الطاف ایشان صورت گرفت قدردانی نموده و از درگاه الهی برای ایشان مسئلت خواهیم امید است تا توانسته باشیم گامی در راه اشائه تعالیم اجتماعی و پیشبرد اهدافی چون ساختن جامعه ای سالم بر داشته باشیم .

فهرست:

مقدمه :

فصل اول هنجارهای اجتماعی و انواع آن

فصل دوم ارزش های اجتماعی و نقش نهادهای مختلف پرورش ارزش ها

فصل سوم کنترل اجتماعی

فصل چهارم کجروی

فصل پنجم بزهکاری جوانان و نوجوانان

- تعریف بزه و بزهکاری
- علل و عوامل بزهکاری
- زمینه ها و علل پیدایش بزه و بزهکاری
- چگونگی پیشگیری از بزهکاری نوجوانان (پیشنهادات عملی)

فصل ششم فرار از مدرسه و ترک تحصیل

فصل هفتم فرار از خانه

فصل هشتم اعتیاد

فصل نهم تحاجم فرهنگی علل و عوامل .

- الف) بررسی یک موضوع

- ب) تنهاجم فرهنگی جدید

۱- عناصر اساسی

۲- ویژگی ها

فصل دهم نیاز به شادی در جامعه ها

فصل یازدهم موسیقی و گرایش جوانان امروز به موسیقی های پاپ کلاسیک غربی .

فصل دوازدهم حجاب دختران (مصاحبه)

پیشگفتار :

نوجوانان دلی پاک و روحی پرشور دارند . آنان در حساسترین و بحرانی ترین دوران زندگی خود به سر می برند و نیازمند هدایت حکایت و همدلی اند نوجوانان نهال نو رسیده ای هستند که برای رشد و بالندگی به باغبانی دلسوز روشن بین نیاز دارند تا آنها را از آفتها و حادثه در امان دارد .

بها دادن به نوجوانان در تربیت و ارشاد آنان کوشیدن بی گمان یکی از نشانه های آشکار رشد فرهنگی یک جامعه است بر خلاف گمان برخی مردم تربیت و هدایت نوجوانان دارای پیچیدگیها و نکته های ظریف بسیاری است شاید گفته ی حکیمانه ی کانت ، متفکر و فیلسوف نامی آلمانی حق مطلب را در این زمینه ادا کرده باشد آنجا که می گویند : دو کار هست که در دشواری هیچ کار دیگری به پای آن نمی رسد : مملکت داری و تربیت .

برتراند راسل ، فیلسوف انگلیسی ، که خود در باره ی (تربیت)

کتابهای نگاشته است اعتراف می کند که گفتار من در این زمینه بهتر از کردارم بود .

هیچ یک از نهادهای اجتماعی نقشی را که خانواده در ساختار فکری، روحی و اخلاقی انسان دارد، نمی توانند ایفا کننده نابسامانی های اجتماعی در بسیاری موارد ناشی از نابسامانی در خانواده هاست و سعادت یک اجتماعی بستگی کامل به وجود خانواده های سالم و سعادتمند دارد.

اگر خانواده ها نقش خود را به درستی ایفا نکنند نهادهای اجتماعی دیگر (از قبیل مدرسه، رسانه های گروهی و غیره) این خلاء را نمی توانند پر کنند. بسیاری از مشکلات اخلاقی و رفتاری نوجوانان ریشه در بر خوردهای نامناسب

پدران و مادران مربیان دارد تجربه نشان می دهد در بیشتر موارد که نوجوانان به خانواده ای آگاه و مربی شایسته در دسترسی دارنده از زندگی سالم و موفق بر خور دارند، این نشان می دهد که نوجوانان به خوبی تربیت پذیر هستند و اگر نابسامانی هایی در اخلاق و رفتار برخی از آنان مشاهده می شود،

ناشی از نبود تربیت صحیح است. پیامبر اسلام (ص) می فرماید: در به شما در باره ی نوجوانان و جوانان سفارش می کنم زیرا آنها دارای قلبی رقیقتر و فضیلت پذیرتر می باشند.

و امام علی (ع) می فرماید: دل نوجوان مانند زمین خالی از گیاه و درخت است که هر بذری در آن افشاندن شود، می پذیرد و در خود می پرورد پس فرزند عزیزم من

در آغاز جوانی ات به ادب و تربیت تو پرداختم قبل از آن که دلت سخت گردد و از پذیرش چیزهای خوب سر بازند .

هدف گروه ما از انتخاب این مهم این است که موضوع بهنجار بارزترین موضوع در جامعه‌ی ما هست و خواستیم مشکلات جوانان را با استفاده از این تحقیق مورد مطالعه و بررسی قرار دهیم و در حد توانان خود را حل های خوبی پیش پای جوانان و نوجوانان بنهیم .

فصل اول هنجارهای اجتماعی و انواع مختلف آن

(هنجارها ارزش ها و کنترل اجتماعی)

(الف - هنجارهای اجتماعی)

هنجارهای اجتماعی رفتارهای معینی هستند که بر اساس ارزش های اجتماعی قرار دارند ارزشهای اجتماعی به تدریج بصورت هنجارهای اجتماعی در می آیند و با رعایت کردن آنها جامعه انتظام پیدا می کند هنجارهای اجتماعی شیوه های رفتاری معینی است که در گروه یا جامعه متداول است و فرد در جریان زندگی خود آن را می

آموزد به کار می بندد و نیز انتظار دارد که دیگر افراد گروه یا جامعه آنرا انجام دهند
مثلاً شیوه حرف زدن با افراد سلام کردن احترام کردن دست دادن جزئی از قواعد و
آدابی است که افراد از طریق تعلیم و تربیت فرا می گیرند و به کار می برند و افراد
دیگر را هم در اجرای این هنجارها تحت کنترل قرار می دهند اگر کسی هنجار جامعه
یا گروه را رعایت نکند مورد سرزنش و حتی مجازات قرار می گیرد مثلاً تعارف
کردن یکی از هنجارهای جامعه ماست همه وقتی می خواهیم از در کلاس خارج
شویم یا اینکه به سالن غذا خوری برویم به هم تعارف می کنیم و در خروج از
کلاس یا رفتن به سالن غذا خوری حق تقدم با بزرگتر است اجرای این رسم اخلاقی
رضایت ما را جلب می کند رعایت کردن هنجار جامعه تنها ناشی از وجود پاداش یا
مجازات نیست . ما در اجرای این هنجارها و قواعد نیاز به تذکر دیگران نداریم این
قواعد نزاکت جزئی از وجو ماست و به نحوی با آن آشنا هستیم و خود را موظف به
اجرای آن می دانیم که به کار نبستن آنها در مواردی ما را دچار احساس گناه می کند
به عبارت دیگر افراد در صورت تخلف از هنجارهای گجروهی خود را مجازات می
کنند رعایت کردن هنجار اجتماعی یا سازگاری هم‌نوائی با جامعه است در بسیاری از
موارد هم‌نوائی بر اساس تمایل و خواست و دلبستگی فرد است و گاه بر اساس اجبار
اجتماعی صورت می گیرد افراد از همان آغاز کودکی و تشکیل شخصیت از طریق

خانواده پدر و مادر خواهان برادران بزرگتر دوستان و خویشاوندان خود بتدریج هنجارهای اجتماعی را فرا می گیرند و آنرا جزئی از شخصیت خود می سازند و می آموزند آنچه را که هنجار اجتماعی است به کار بندند و آنچه را که خلاف هنجار اجتماعی است به کار نبندند .

پذیرش هنجارهای اجتماعی دو صورت دارد یکی اینکه جامعه یا گروه مانند خانواده کودکان ، مدرسه عمداً به جامعه پذیر کردن فرد می پردازد و از طریق آموزش ، افراد را با هنجارهای اجتماعی گروه آشنا می سازد و او را ملزم به انجام آن می کند دیگر اینکه فرد خود با مشاهده رفتارهای اعضای گروه یا جامعه با هنجارهای اجتماعی آشنا می شود و آنها را اجرا می کند .

در هر جامعه ای برای رعایت کردن و ارجای هنجارهای اجتماعی ، قواعد عرفی و مدون وجود دارد قواعد از طریق نظارت و کنترل اجتماعی صورت می گیرد همه کس همگان را در اجرای هنجار گروه یا جامعه خود تحت کنترل قرار می دهند . در

اجتماعات کوچک و محدود از نوع روستا ، عشیره یا طایفه که روابط افراد روی روی چهره به چهره و مبتنی در بر شناخت متقابل است ، کنترل اجتماعی اهمیت زیادی دارد و افراد را تحت فشار قرار می دهد و ملزم به اجرای هنجار اجتماعی می کند در اجتماعات بزرگتر در شهرها خصوصاً شهرهای بزرگ که مردم نسبت به هم

بیگانه اند کنترل افراد از طریق دستگاه های انتظامی ، اجرائی و نظامی صورت می گیرد عبور اتومبیل به هنگامی که چراغ راهنمایی قرمز باشد ممنوع و امری نابهنجار است و جریمه دارد هنجار این است که اتومبیل ها یا افراد صبر کنند تا چراغ سبز شود و آنگاه از چهار راه یا خیابان بگذرند . اگر فردی هم به هنگام قرمز بودن چراغ راهنمایی از خیابان یا چهار راه عبور کند با نگاه سرزنش آمیز و تند و تیز عابری که در انتظار سبز شدن چراغ ایستاده اند روبرو و مجازات می شود . وقتی عده ای مسافر در ترمینال منتظر اتوبوس هستند و چند نفر از آنها دارند سیگار می کشند و یک نفر

می آید و به آنها می گوید : آقایان چرا سیگار می کشید ؟ منظورش این نیست که در اینجا سیگار کشیدن ممنوع و خلاف هنجار اجتماعی جامعه است بلکه منظورش این است که سیگار نکشید البته این یک امر اخلاقی است و توصیه ای که به آنها می کند آنها را اندرز می دهد این امر با وقتی که شخص در اتوبوس داخل شهر سیگاری در می آورد و آتش می زند و دودش را هوا می کند یا اینکه با سیگاری که به لب دارد

داخل اتوبوس می شود فرق دارد سیگار کشیدن در اتوبوس بر خلاف انجار اجتماعی است و فرد هنجار شکن ممکن است با اعتراض و سرزنش مردم مواجه شود و از عمل خلاف هنجار دست بکشد بدین ترتیب همه اعضای جامعه همدیگر را در اجرای هنجار جامعه به منظور انتام امور جامعه بر قراری و حفظ وحدت و یگانگی

تحت کنترل قرار می دهند وقتی همه اعضای جامعه هنجارهای اجتماعی جامعه را به کار بندند سازگاری و امنیت اجتماعی برقرار خواهد شد در صورتی که هنجارها را رعایت نکنند و یا اینکه جامعه دارای هنجارهای متضادی باشد ناسازگاری و ناایمنی در جامعه پدید خواهد آمد و نظام جامعه دستخوش تزلزل قرار خواهد گرفت .

هنجارهای جامعه انواع مختلف دارد پاره ای از مهمترین هنجارهای جامعه عبارتند از

۱- رسم اجتماعی : رسم های اجتماعی رفتارهای هستند که در آغاز برای رفع

نیازهای اجتماعی انسان بوجود می آیند و بر اثر تکرار در طول زمان به تدریج به

صورت ثابت در می آیند مانند رسم میهمان نوازی در اجتماعات روستائی و عشایری

در روستاها و مناطق عشایری به علت نبودن مسافر خانه یا محلی برای گذراندن در

شب ، مسافران غالباً به خانه های روستائیان و عشایر مراجعه می کنند این پدیده به

تدریج در اثر تکرار بوضرت یکی از رسم های پسندیده در آمده است و بوسیله مردم

روستائی و عشایری و همچنین در جامعه شهری که در گذشته دور یا نزدیک

خاستگاه روستائی یا عشایری داشته اند ، اجرا می شود .

۲- میثاق اجتماعی رسمی است که بر اثر وضعیت خاصی بوسیله بخشی از افراد

جامعه برقرار می شود و با هم عهد و پیمان میکنند که در امر خاصی بطور متحد

اقدام کنند . در زمان بزرگ مالکی در یکی از روستاهای جنوب که مالک ده بهره مالکانه را از صورت جنسی که معادل محصول بود بصورت نقدی تبدیل کرد ، زارعان در مسجد اجتماع کردند و هم قسم شدند که تا وقتی ارباب ده بهره مالکانه نقدی را لغو نکند در زمین او زراعت نکنند بر اثر این وضعیت مالک از روستاها دیگر عده ای از زارعان را بکار زراعت به شیوه دلخواه خود مشغول کرد و در آن سال زارعان ده زمین مالک را کشت نکردند.

۳- تشریفات اجتماعی مانند آداب پذیرایی از میهمان در جشن های بزرگ .

۴- شعائر اجتماعی : تشریفات اجتماعی خاصی که دارای قدمت و اهمیت زیادی است مانند عید قربان یا عید غدیر و اعیاد دینی دیگر شعائر اجتماعی خوانده خوانده می شود .

۵- آداب اجتماعی : مانند آداب غذا خوردن ، آداب لباس پوشیدن که به منظور خوشایند دیگران انجام می گیرد .

۶- شیوه های قومی : رسمی که در میان گروه خاصی از مردم که دارای فرهنگ یا خرده فرهنگ مشترکی هستند وجود دارد مانند سحر خیزی نزد دهقانان و یا رسم پتلاچ در میان بومیان کناره های شمالی اقیانوس آرام که بر اساس آن هدایائی میان دو

خانواده رد و بدل می شود این رسم در پاره ای مناطق دیگر به شیوه مشابهی وجود دارد .

۷- قوانین اجتماعی : قوانینی هستند که بر اساس آگاهی قبلی در مجلس قانون گذاری وضع می شوند و برای نقض آنها نیز مجازاتهایی پیش بینی شده است .

۸- اخلاق اجتماعی : رسم اجتماعی که دارای اهمیت زیادی است و جامعه نقض آنرا زشت و ناپسند می داند ، اخلاق اجتماعی نامیده می شود مانند احترام گذاشتن به پیران که یک رسم اخلاقی است .

۹- مقررات اجتماعی : قوانینی خاصی است که جامعه با آگاهی قبلی وضع می کند . این قوانین کلیت ندارد و به گروه خاصی مربوط می باشد مانند قوانین راهنمایی و رانندگی .

مجموعه ای از هنجارهای اجتماعی بصورت یک نهاد اجتماعی در می آید مانند نهاد اجتماعی خانواده ، پدر و مادر از فرزندان رفتار خاصی انتظار دارند فرزندان به پدر و

مادر احترام می گذارند و از آنها حرف شنوی دارند همچنین پدر و مادر برای فرزندان خود خوراک و پوشاک فراهم می کنند و به آنها محبت می کنند زن و شوهر و برادران و خواهران نسبت به هم رفتار معینی دارند . بنابراین در خانواده ، نظامی از هنجارها پدید می آید که آنرا بصورت یک نهاد اجتماعی در می آورد خانواده دارای

دو نوع هنجار است بعضی از هنجارها خصوصی اند و بعضی عمومی ترند هر زن و مرد ممکن است برای خود در خانواده هنجار خاصی داشته باشند .

فصل دوم

ارزش های اجتماعی و نقش نهادهای مختلف در پرورش ارزش ها

(ارزش های اجتماعی و نقش نهادهای مختلف در پرورش ارزش ها)

ارزش نوعی معیار و ملاک بریا تشخیص برای مادی یا معنوی اشیاء است و آدمی بر اساس آن تحریک به کرا و تلاش می شود و سعی در به دست آوردن آن می کند .

ما در زمینه تهیه لباس ، غذا ، مسکن ، انتخاب رشته تحصیلی ، انتخاب همسر ، عبادت ، خدمت ، جنگ ، صلح و ..... به مسئله ارزشها توجه داریم .

منشاء ارزشها ممکن است یکی از موارد ذیل باشند ۱ - ذهن و فکر خود انسان ۲ -

فلسفه های اجتماعی سیاسی ۳ - مذهب و وحی

در عین حال منابع در چه دومی نیز وجود دارد مانند شرایط اجتماعی - زمینه های

روانی - ارتباط و تداعی افکار - زمینه های منطقی آداب و رسوم - قانون گذاری

پارلمان ما - اظهار نظر مرتاضان و .... که از نظر ما هیچکدام از آنها اصیل نیستند و البته در آنجا که اصطکاک با مذهب پدید نیاورند می توانند برای ما قابل اخذ باشند .

شک نیست که تربیت صحیح می تواند ارزشهای مطلوب را به جای ارزشهای نامطلوب بگذارد و آنچه را که پسندیده است به نسل بعدی منتقل سازد ، مفسد و معایب هر جامعه را تشخیص دهد به فرزندان میهن تفهیم کند که چه چیزی خوب پسندیده و چه چیز ناپسند است .

ما از طریق ارزش می توانیم به افراد بیاموزیم که چرا مسئولیت بپذیرد چرا باید در رعایت آن وفادار باشد یا چرا باید کار کند ، دانش بیاموزد مودب باشد و ... و به جرأت می توان ادعا نمود هر گاه ارزش در جامعه ای سقوط کرد در آن جامعه به قهقرا سقوط می کند هرج و مرج و بی ثباتی در آن پدید می آید ، مفاهیم معروفو منکر در آن جابجا می شود البته باید در نظر گرفت که بسیاری از ارزشها در جوامع غیر مذهبی در حال تغییر و در گرگونی هستند و این به علت دگرگونی شرایط اقتصادی ،

سیاسی ، اجتماعی و فرهنگی در جامعه است البته ارزشها مطلق مانند دوستی ، زیبایی - اخلاق - مذهب - علم عدالت و ثابت هستند به عنوان مثال انتقال از فقر به ثروتمندی - یا مهاجرت از کشوری به کشور دیگر و همچنین شرایطی چون جنگ صلح و اکتشافات نوین و پیشرفتهها ، انتقال از کشاورزی سنتی به صنعتی ، پدید آمدن

تحولات تاریخی در جامعه تجارب و معلومات جدید در این امر موثر است و در امر تربیت این مراقبت ضروری است که از ورود چه ارزشهای جدیدی در جامعه جلوگیری به عمل آید و یا چه ارزشهایی ضبط و جذب گردند .

ارزشها تحت تاثیر عواملی چون سن - رشد - وضع اقتصادی - وضع فرهنگی - وضع سیاسی - فلسفه جات - نیازها و ارزشهای مورد قبول (- تحولات هستند لذا باید خانواده ها و در بیان به این مسائل توجه کافی داشته باشند . و غفلت خانواده ها و مربیان موجب گرایش آن به ناهنجاریهای مختلف می شود .

نوجوانان ارزشها را از خانواده - مدرسه - جامعه کسب می کنند .

خانواده : خانواده ها در آن ها والدین ، لایبالی و بی عقیده باشند و با ارزشهای مخالف و متضاد در آن وجود داشته باشد کودکان حالت سرگردانی و سردرگمی دارند .

مدرسه : برای فرزندان که به سنین مدرسه رفتن رسیده اند مسئله معلم و مدیر و ناظم و مستخدم مطرح است اگر برنامه مدرسه در حقیقت ادامه راه تربیت در خاه باشد مسئله ای پیش نمی آید ولی اگر متضاد و مخالفتی در کار باشد حاصل آن سرگردانی مجدد است .

نحوه رفتار معلم ، روش تدریس او - طرق اصلاح و سازندگی که معلم به کار می برد امر و نهی های مدیر و ناظم و نوع بر خورد معاشران با کودکان و نوجوانان ، محتوای درس و برنامه اهداف تربیت و در کل سیستم و نظام حاکم بر او خود ناقل ارزشهای خاص به کودک است که در جمع ممکن است عامل سازندگی با مدیران بنای شخصیت او باشد .

تسلط و نفوذ هر کدام از خانواده و مدرسه که بیشتر باشد نفوذ ارزش ها از آن سو زیادتر خواهد بود .

جامعه : منظور از آن فرهنگی است که بر مردم اجتماع حاکم است و در آن مسئله هنر - ادبیات - آداب و رسوم - علم - فکر سن و شعائر مطرح است .

این زمینه ها از سوی افراد جامعه و بخصوص گروه دوستان به نوجوانان منتقل می شود و باید تحت ضابطه ای در آید کودکان از وقتی به سن تشخیص رسیدند تحت تاثیر وسایل و ابزار و فکر و القآت دیگران قرار می گیرند . وسایل ارتباط جمعی از

روزنامه ها مجلات کمیت - محتوای برنامه رادیو - تلویزیون - سینما - ویدئو -

ماهواره و در آن ها اثر گذارند . ارزش هایی که توسط این وسایل ابزار به فرد منتقل می شوند اهمیتی کمتر از تاثیر خانواده ندارند .

نتیجه گیری

والدین و مربیان باید با کمک تربیت ارزشها و هنجارها را در کودکان و نوجوانان نهادینه کنند برای این کار باید نکات مهمی را در نظر گرفت .

۱- شناخت ارزشها که ارزشهای حاکم هر جامعه کدام صحیح کدام ناصحیح هستند یا کدام شخصی کدام غیر شخصی و ...

۲- شناخت طرز فکرها که طرز فکر کودک یا نوجوان در باره ارزشهایی پذیرفته چگونه است برخی به دنبال ارزشهای بعضی به دنبال ارزشهای مشروط ثابت یا متغیر و ... طرز فکرها شناخته نشوند القای ارزش و کیفیت انتقال آن به نسل کودک و نوجوان و جوان و بزرگسال امکان پذیر نیست .

۳- شناخت تمایلات و عواطف که بر اساس جنس دختر و پسر و همچنین بر اساس سن متفاوت است شناخت تمایلات در سنین کودکی - نوجوانی - جوانی و بزرگسالی متفاوت است .

۴- شناخت مملکت مورد قبول تربیت بر اساس ملکیت و مذهب مورد قبول انجام می شود

که معتقدیم خداوند شناخت جامع نسبت به انسان دارند لذا از ملکیت خود شناخت داشته باشیم تا بتوانیم براساس آن فرزندان خود را تربیت کنیم .

در آخر اینکه ارزشها از طریق

۱- احیای فطرات

۲- آموزش مستقیم

۳- آموزش غیر مستقیم

۴- ارائه الگو به نسل دیگر منتقل کرد .

و در این راه باید والدین و مربیان خود الگوهای نمونه در این زمینه باشند .

فصل سوم

کنترل اجتماعی

کنترل اجتماعی از وسایلی است که بر رفتار افراد اثر می گذارد و آنان را به پیروی از هنجارهای و ارزش ها وادار می کند در صورتی که فردی از هنجارهای اجتماعی سر پیچی کند و رفتارش مخالف هنجارها و ارزشهای اجتماعی باشد، از طرف گروه یا جامعه مورد سرزنش و مجازات قرار می گیرد و اثره کنترل اجتماعی باشد از طرف

گروه یا جامعه مورد سرزنش و مجازات قرار می گیرد و اثره کنترل اجتماعی در زبان انگلیسی به معانی قدرت، توانائی، تسلط و اقتدار آمده است این واژه در زبان فرانسه با مفهوم اخبار اجتماعی منطبق است و این همان معنایی است می توان آن تحت عنوان ((قدرت معنوی)) معرفی کرد . از نظر اگوست کنت ویژگی اصلی (

قدرت معنوی) آن است که هدایت عالی تعلیم و تربیت خصوصی و عمومی را بر عهده دارد قدرت معنوی عبارت از مجموعه افکار و عاداتی است که افراد را برای پذیرش نظم جامعه ای که در آن زندگی می کنند و وظیفه ای که انجام می دهند آماده می سازد تعلیم و تربیت تنها به نسل جوان اختصاص ندارد بلکه نسل بالغ و نیز شامل می شود.

بنابر این همه وظایف اجتماعی را در بر خواهد داشت. هدف این وظایف معنوی آن است که اصولی که در افراد نفوذ پیدا کرده است، یعنی ارزشها هنجارها و رسوم و

غیره را به آنان نشان دهد و با استفاده از حد اعلای تائید وسایل اخلاقی هر بار که افراد از این اصول دور می شوند به آنان یاد آور شود و آنان را به اجرای این وظایف بر انگیزد در واقع کنترل اجتماعی بر اساس ضرورتی است که از طرف جامعه بر انگیخته می شود و افراد را به منظور حفظ انتظام جامعه به قبول ارزشهای اجتماعی و رعایت هنجارهای اجتماعی وادار می کند و اجرای این امور، جامعه نظام های پاداش

و مجازات ویژه ای دارد. بدین سان افرادی را که خلاف ارزشها و هنجارهای اجتماعی رفتار می کنند سرزنش و مجازات می کند و آنهایی را که رفتاری متناسب با هنجارها و ارزشهای جامعه دارند تشویق می کند و پاداش می دهد.

هنجارهای اجتماعی، شیوه سازمان یابی و عمل بیشتر گروه های جامعه را تعیین می کنند. این هنجارها فرد را به زاهنماهای رفتاری فراتر از هنجارهای گروه های خاصی که فرد بر آنها وابستگی دارد مجهز می نماید.

بطور کلی زندگی اجتماعی بدون وجود هنجارهای مشترک مورد پذیرش اکثریت افراد، غیر قابل پیش بینی می گردد همانطور که قبلاً نیز اشاره گردید برخی از گروه های و نهادهای اجتماعی باید به خاطر نقش ویژه ای که در فرآیند جامعه پذیری بازی می کنند، مورد توجه بیشتری قرار می گیرند آژانسهای اصلی جامعه پذیری

نظیر خانواده و مدرسه از طرف جامعه قیومت دارند تا به اعضای جدید ((آموزش)) دهند یعنی میراث فرهنگی گذشته و شیوه های قابل قبول عمل اند احساس را بیاموزد بر عکس آژانسهای نظیر گروه همسالان و ارتباط جمعی بیشتر آموزشهای خود را نداشته یا تصادفی انجام می دهند و بر ادارک و پاسخ های فرد تاثیر می گذارد آژانسهای تخصصی تر جامعه پذیری گروه های رسمی دیگری هستند که فرد به

آنها می پیوندد هر یک از این گروه ها در فرآیند پرورش اعضای موثر برای خود، کم و بیش گریشها باور داشته ها و انگیزه هایی را مجدداً در فرد شکل می دهند. بیشتر نظریات موجود در باره تکوین شخصیت، جامعه پذیری و پرورش کودک که در علوم رفتاری صورت بندی شده اند تاکید اصلی آموزش کودکان در مورد اساس نظم

اجتماعی و فرهنگ جهت توسعه شخصیت آنها را به عهده داشته است زیرا او دیدگاه در مورد سازمان اجتماعی خانواده به اجمال بررسی می گردند امروزه وسایل ارتباط جمعی و به ویژه رادیو و تلویزیون مورد استفاده روز افزون قرار می گیرند این وسایل چه نقشی در جامعه پذیری دارند؟

۱) وسایل ارتباط جمعی در هنجارهای فرهنگی

۲) نوع یاد گیری تصادفی که در نتیجه استفاده از وسایل مذکور ایجاد می گردد

۳- موثر بودن کوششهای سنجیده برای در خدمت گرفتن وسایل ارتباط جمعی و به

ویژه تلویزیون برای ایجاد یاد گیری و تغییر اجتماعی تاکید داشته اند کودکان از طریق

تلویزیون و سینما در معرض زندگی بزرگسالی قرار می گیرد که هنوز آنرا تجربه

نکرده اند ولی آرزوی دستیابی به آن را دارند کودکان از این طریق تصوراتی در مورد

ارزشها، هنجارها، نقشهای اجتماعی و دانش اجتماعی لازم برای زندگی آینده را

بدست می آورند این پدیده نتیجه یاد گیری تصادفی بوده و فرآورده سر گرمی برنامه

ریزی نشده است.

انواع نا هنجاری ها و کجروی های

موجود در جامعه

فصل چهارم

کجروی

کجروی : در زمان ها فرهنگهای متفاوت ، رفتارهای زیادی به عنوان کجروی یا همنوایی تلقی شده اند گاهی یک عمل واحد در یک گروه به مثابه کجروی تعریف می گردد ولی در گروه دیگر به عنوان همنوایی در نظر گرفته می شود به عنوان مثال بی حجابی ((بعضی جوامع یک رفتار همنوایی تلقی می گردد در حالی که در یک جامعه اسلامی این رفتارها با واکنش نسبتاً شدیدی روبرو می شود . همچنین از

لحاظ می توان این پدیده را مورد بررسی قرار داد - یعنی : در یک جامعه زمانی بی حجابی به عنوان هنجار در آمده است و در زمانی دیگر این پدیده نوعی ناهنجاری به حساب می آید در این ارتباط می توان از ایران قبل و بعد از انقلاب نام برد .
بنابر این ، محیطی اجتماعی - فرهنگی که عمل کجروی در آن می گیرد باید با دقت مورد ملاحظه واقع گردد .

فصل پنجم

بزهکاری جوانان و ...

نوجوانان

- تعریف بزه و بزهکاری

- علل و عوامل بزهکاری نوجوانان

- زمینه ها و علل پیدایش بزه و بزهکاری

- چگونگی پیشگیری از بزهکاری نوجوانان (پیشنهادات عملی)

معنی و مفهوم (بزه) در تمام جوامع بشری یعنی انجام برخی اعمال علیه قانون که

این اعمال

می تواند دارای ماهیت های گوناگون باشند مانند

آسیب به اموال - صدمه به افراد - لطمه به نظم عمومی یا ارزشها حاکم و ...

بزهکاری به اعمالی اشاره می کند که منع قانونی دارد و در رده سنی زیر ۱۸ سال

انجام می شود .

بزهکاری نوجوانان و جوانان

انتقال: نوجوانی دوره ی جالبی است زیرا برای هر عبارت که درباره ی نوجوانان بکار می رود مفهوم مقابل و ضد آن نیز می تواند مورد استفاده قرار می گیرد. مثلاً نوجوانان با والدین خود سازگاری دارند و با نوجوانان علیه والدین خویش شورش و طغیان می کند به نظر می رسد که اختلا عمده ی نوجوانان با والدین و دیگر بزرگسالان در زمینه ی کسب آزادی به منظور آزمودن انواع نقش ها و فرصت هاست تا بتوانند الگوهای جدید احساس افکار و اعمال را فرا گیرند با این حال عده ای از نوجوانان بیشتر از بقیه از آزادی بهره مند و بیشتر از سایرین از آن استفاده می کنند خوشبختانه اکثریت نوجوانان از معیارها و شیوه های رفتاری والدین خود چندان دور نمی مانند و دره ی نوجوانی به بزرگسالی راه موفقیت و حداقل مشکل می گذرانند در حالی که عده ای از این نظم اجتماعی به سوی فرهنگ بزهکاری انحراف پیدا می کنند.

از نظر تکنیکی نوجوان بزهکار کسی است که متهم به ارتکاب رفتار ضد اجتماعی و یا قانون شکنی است ولی به علت آن که به سن قانونی نرسیده است مانند یک محرم بزرگسال مجازات نمی شود رفتار نوجوان بزهکار موجب می گردد تا به چنگ قانون بیفتد زیرا رفتار او نه تنها خود نوجوان بلکه افراد دیگر و احتمالاً جامعه را نیز به

مخاطره انداخته است باین ترتیب بزهکاری نیز به ویژه توسط روانشناسان به جزائمی اطلاق می شود که افرادی که به سن قانونی نرسیده اند مرتکب آن ها می شوند .

بزهکاری :

یکی از عوامل موثر در بزهکاری اضطراب و ناآرامی روحی است نابسامانیها از قبیل اختلافات پدر و مادر و بد رفتاری والدین با فرزندان به اضطراب روحی در فرزندان دامن می زنند و آنان را بیشتر در معرض این گونه انحرافات قرار می دهند . تحقیقی که روی ۲۶۵۲ نفر از نوجوانان بزهکار انجام شده است نشان می دهد که در خانواده

هایی که سازش پدر و مادر کمتر است درصد بزهکاری و انحرافات بیشتر است .
پسران و دختران برای تسکین اضطرابات ناشی از ناراحتیهای خانوادگی به دوستیهای تباه کننده روی می آورند تا بدین وسیله به دنبال پر کردن خلاء روحی خود و فرو نشاندن ناآرامیهای درونی خویش و چه بسا در این راه چنان زیاده روی کند که خود را بکلی تباه سازد .

از این رو داشتن پیوندهای محکم عاطفی و برقراری انس و الفت با فرزندان و جلوگیری از پیدایش کمبودهای عاطفی (کمبود محبت) که به ایجاد آرامش روان و ارضاء روحی در نوجوانان منتهی میشود - از عوامل بسیار موثر در جلوگیری نفس (خود را موجودی بی ارزش دانستن) از عوامل زمینه ساز انحرافات در نوجوانان

هستند که پدران و مادران باید با رفتارهای مناسب خود از شکل گیری چنین احساسهایی در فرزند ان خود جلوگیری کنند .

نقش دوستان نیز در این زمینه قابل توجه است رابطه با دوستان در سنین نوجوانی عمیق و مستحکم می شود و نوجوان که در پی کسب استقلال از خانواده و بزرگسالانی است به طور طبیعی به گروه همسالان توجه و گرایش پیدا می کند گویی پیوستن به آنها زمینه استقلال از خانواده و بزرگسالانی است به طور طبیعی به گروه همسالان توجه و گرایش پیدا می کند گویی پیوستن به آنها زمینه استقلال او را از بزرگسالان فراهم می کند .

نوجوان خود را با دنیای تازه ای روبرو می بیند و از هر طرف با عوامل و انگیزه های نوظهور و ناشناخته مواجه می شود و احساس تنهایی می کند و پیوستن به گروه همسالان تنهایی او ا بر طرف می کند این مسئله موجب اثر پذیری بیشتر از دوستان می شود که بررسی های علمی هم این مسئله را تأیید می کند که در این دروه اثر پذیری نوجوان از همسالان بیشتر از خانواده و معلم است به این علت خطر دوستیهای نامناسب و آثار و عواقب وخیم آن باید مورد توجه باشد و اولیا باید در ضمن مراقبت کامل با همکاری اولیا مدرسه مراقبتهای لازم را به صورت صحیح به عمل آورند تا اگر افرادی آلودگی دارند آن را به دیگران سرایت ندهند .

علل و عوامل بزهکاری نوجوانان :

نظریه ها و تحقیقات گسترده ای به منظور پی بردن به علل تخلف نوجوانان از قوانین

فرمهای نظام اجتماعی بکار رفته است بر اساس این تحقیقات عوامل زیر را می توان

در ایجاد بزهکاری نوجوانان موثر دانست :

- ۱- گروه سنی بیشتر از ۱۵ سال آمادگی بیشتری برای ارتکاب بزه دارند .
- ۲- جرائم به طور کلی در حومه‌ی شهرها بیشتر از شهرها و روستا اتفاق می افتد .
- ۳- نوجوانانی که در جامعه از تحصیلات و تفریحات سالم و سرگرمی و کارسازنده به دلایلی بی بهره بوده اند بیشتر به ارتکاب جرائم گرایش دارند .
- ۴- نوجوانانی که از نظر مالی در رفاه بوده و از توجه و محبت لازم بی بهره اند ممکن است برای جلب توجه والدین به بزهکاری روی می آورند .
- ۵- رشد محدود و ناکافی نوجوانان در زمینه‌ی مسائل اخلاقی و معنوی یکی از عوامل عمده در گرایش به بزهکاری است .
- ۶- خصوصیات جسمی به بزهکاران پسر بی تاثیر نیست .
- ۷- پسران به مراتب بیش از دختران مرتکب خلاف و بزه می شوند این نسبت در تحقیقات بیشتر از ۵ برابر است .

زمینه ها و علل پیدایش بزه و بزهکاری :

این علل را می توان به صورت زیر خلاصه کرد .

۱- توانایی ذهنی : در زمان های گذشته بین بزهکاری و عقب ماندگی ذهنی

نزدیکی زیادی تصور می شد ولی امروز با وجود تستهای پیشرفته هوشی و تکنیک

های پژوهشی دیگر نمی توان عقب ماندگی ذهنی را علت اساسی بزهکاری دانست .

۲- شرایط خانوادگی : هر تحقیق عمده ای در زمینه ی بزهکاری رابطه ی نزدیکی

بین بی ثباتی در شرایط محیط طندگی خانواده و اجتماع کودک با بزهکاری را نشان

داده است به طور کلی بزهکاران دارای والدینی هستند که یا بسیار خشن و سختگیر و

یا بسیاری تفاوت و بی توجهند .

۳- محیط و شرایط مدرسه : محیط و شرایط مدرسه گاه موقعیت های بسیار نا سالم

و نامطلوبی برای جوانان ایجاد می کنند در مدارس شلوغ و پر جمعیت که معلمان با

انبوهی از دانش آموزان و وظایف و تکالیف متعدد مواجهند برای معلمان فرصت

کمی باقی خواهد ماند تا به مشکلات و نیازهای هر یک از دانش آموزان توجه کنند .

بنابر این نوجوان نیازمند ممکن است به شیوه های جبرانی به رفتار بزهکارانه روی

آورد تا از این طریق تا حدودی جلب توجه کند .

۴ - شرایط و محیط زندگی : بزهکاری معمولاً در خومه شهرها بزرگ و در بخش های معینی از شهرهای بزرگ بیشتر است و لی این بدان معنی نیست که در شهرهای کوچک تر و حتی در روستاها اثر از بزهکاری وجود ندارد بدیهی است که موقعیت جغرافیایی به تنهایی نمی تواند عامل زیر بنای این مسئله باشد بلکه وضع اقتصادی و فقر فرهنگی که معمولاً جمعیت زیاد و گاه روابط نامطلوب خانوادگی و احتمالاً ارزش های غیر اخلاقی و معیارهای یضد اجتماعی همراه است ، بیشتر در این زمینه نقش دارند .

۵ - خصوصیات شخصیتی : همه ی بزهکاران از لحاظ شخصیتی و عاطفی ناسازگار نیستند بلکه عده ای از آنان نسبتاً جوانان خوب و سازگاری هستند که به منظور ارضای نیازهای عادی و بهنجار خود با گروههای ضد اجتماعی همانند می شوند . آنان به علت فشارهای گروهی خود را با آن چه از آنان انتظار می رود تطبیق می دهند و نهایتاً خود را در منحصه و تگنا می یابند .

۶ - بیکاری و بی ثمره بودن : مطالعه و کار عملی با بزهکاران نوجوان در کانون اصلاح و تربیت نماینگر این واقعیت است که بسیاری از موارد شدید بزهکاری بیشتر ناشی از بیکاری و احساس پوچی و و بیهودگی است .
پیشنهادات عملی در پیشگیری از بزهکاری نوجوانان :

۱- ایجاد تدارکات تربیتی و آموزشی و سعی و به ویژه غیر درسی در رابطه با محیط های خانوادگی و زندگی این نوجوانان در پیشگیری از بزهکاری و حتی کمک به نوجوانان پریشان احوال می تواند بسیار ارزشمند و مقید واقع شود .

۲- باید به موازات فعالیت های رفاهی و تربیتی در نگرش ها ارزش ها و انگیزه های هر یک از افراد جامعه تغییرات بنیادی به وجود آید .

۳- از جمله این تغییرات که بسیار م ی تواند موثر و کار آمد باشد تشکیل گروه های عمل در هر مرحله و منطقه است که در آن نوجوانان فعالانه در امور و فعالیت های مثبت محله خود مشارکت داشته باشند و سهیم باشند .

۴- نظارت و کنترل دقیق تر در مدارس از طریق نقش فعال تر و ارتباط نزدیکتر معلمان با نوجوانان . ۵- بر خروردهای جدی تر کادر قضایی و انتظامی با جرائم بزرگسالان .

۶- برنامه های آموزشی و سر گرم کننده در جهت پیشگیری از بزه کاری و عواقب خطرناک آن از طریق رسانه های گروهی به ویژه تلویزیون .

۷- زمینه سازی جهت رشد اخلاقی نوجوان بر اساس معیارهای صحیح اعتقادی و ارزشی حاکم بر جامعه .

۸- ایجاد مراکز و محیط های فرهنگی هنری و ورزشی تفریحی سالم برای نوجوانان

۹- موثرترین روش برای پیشگیری از کجروی و سایر بزهکاری ها در سنین نوجوانی پرورش و توقیت ایمان دین است زیرا هیچ عاملی مانند ایمان نمی تواند خواسته ها و تمایلات انسان را مهار کند.

فصل ششم

فرار از مدرسه و افت تحصیلی و ترک تحصیل

فرار از مدرسه و افت تحصیلی و ترک تحصیل :

فرار از مدرسه با افزایش سن نوجوانان بیشتر جنبه ی ناسازگاری پیدا می کند بسیاری از این گونه نوجوانان احتمالاً متعلق به خانواده های از هم گسیخته و یا دارای والدین و خواهر و برادران بزهکار هستند تعدادی نیز به اثر تغییر مکرر مدرسه و یا ردی و تکرار کلاس از مدرسه بیزار می شوند . این نوجوانان غالباً به علت رفتار ضد اجتماعی و پر خاشگرانه ، دارای مشکلات انضباطی هستند فرار از مدرسه ممکن است صرفاً ناشی از ترس بیش از حد از مدرسه باشد که این خود معلول شرایط نا مساعد خانواده و مدرسه است به طور کلی فرار از مدرسه مشکل نوجوانی است که

نمی خواهند به مدرسه بروند و طرح هایی می ریزند تا به جایی مدرسه کارهای دیگری انجام بدهند بدیهی است که این گونه افراد از نظر سازگاری در مدرسه دارای مشکلات هستند هر گاه فعالیت های مدرسه نیز به اندازه ی فعالیت های خارج از مدرسه جالب باشند همه ی کودکان علاقه مند به مدرسه جالب باشند همه ی نوجوانان علاقه مند به مدرسه ناراحت است مشکل فرار از مدرسه را باید از دو زاویه مورد بررسی قرار داد این مشکل نشانه ای است از وجود اشکال و برنامه های مدرسه ای و همچنین نشانه ای از ناسازگاری نوجوان است لذا درمان های آن نیز مستلزم اقدام در هر دو زمینه فوق خواهد بود .

در درمان این نابهنجار اجتماعی کوشش های معلمان در اجتماعی کردن هر چه بیشتر این گونه نوجوانان از اهمیتی خاص برخوردار است . معلم فهمیده مهربان و دلسوز در موقعیتی قرار دارد که گاه با تغییراتی جزئی می تواند نوجوان منزوی را هر چه بیشتر به فعالیت اجتماعی در مدرسه بکشانند یک تجربه ی موفقیت آمیز در یک

فعالیت گروهی برای این گونه نوجوانان آغاز بسیار خوبی است برخی از اقدامات معلم در درمان این نابهنجار به ترتیب زیر است .

۱- باید رفتار نامطلوب نوجوان می توان به او اطمینان بخشید .

۲- در نوجوانان اعتماد به نفس به وجود آورد .

- ۳- تجارب موفقیت در نوجوان ایجاد امنیت می کند .
  - ۴- آموزش صحیح در گسترش رشد احساس شایستگی کمک می کند .
  - ۵- فنون و تکنیک هایی که به عنوان معلم می توان به کار برد می تواند نوجوان را در مسیر امنیت و شایستگی بیشتر رشد و بنابر این با استفاده از این روش ها می توان اعتماد به نفس و علاقه به مدرسه و تحصیل را در نوجوان بنیان نهاد .
- خانواده نیز از راههای مختلف من الجمله طریق ارتباط مستقیم با مدرسه و همچنین سعی در حل مشکلات نوجوان و رسیدگی مسائل او و بهبود روابط در محیط خانواده می تواند گامهای موثری در رفع این ناهنجاری داشته باشند .

فصل هفتم

فرار از خانه

فرار از خانه :

یکی از ناهنجاری های موجود در جامعه ی ما فرار دختران و پسران از خانه است که سرانجام به کجروی نوجوانان منتهی خواهد شد .

این امر عوامل مختلف دارد که عبارتند از

۱- خانواده :

۲- محیط نابسمان و آشفته خانواده سبب فرار دختران و پسران نوجوان از خانه و

خانواده خواهد شد همچنین عدم وجود سواد و مطالعه‌ی پدر و مادر نوجوان برای پاسخ‌گویی به سوالات نوجوان از دلایل دیگر این امر است همچنین افراط و تفریط خانواده در مسائل مختلف از عوامل دیگر است .

۲- گروه همسالان :

گروه همسالان تاثیر بسزایی در تشکیل شخصیت نوجوان خواهد داشت دیگر این

گروه گروهی ناسالم و منحط باشد نوجوان را به سوی فرار از محیط خانه می کشاند .

۳- دولت :

عدم سرمایه گذاری دولت برای برنامه ریزی در گذراندن اوقات فراغت نوجوانان دلیل دیگری می تواند باشد که نوجوان به سمت خلاف و کجروی خواهد کشانید و سبب فرار خواهد شد . البته برای درمان این نابهنجار و نیز خانواده و گروه همسالان

و نیز دولت موثرند .

۱- خانواده با سرو سامان بخشیدن به محیط خانواده و نیز بالا بردن سطح مطالعه

برای پاسخ‌گویی سوالات نوجوان و نیز رعایت تعادل در امر تربیت گرفته از مسائل

هنجار سایر امور در درمان این نابهنجار موثر خواهد بود .

۲- انتخاب دوست های سالم و عضویت در گروه های همسالان مثبت می تواند نوجوان را به نحو صحیح پرورش داده و او را پایبند به خانه و خانواده گرداند .

۳- دولت با برنامه ریزی برای گذراندن اوقات فراغت نوجوان ، ایجاد ورزشگاه و مراکز تفریحی به تعداد کافی و متناسب با تعداد نوجوانان و نیز تقویت رسانه های گروهی برای آگاهی نوجوانان از عابت فرار از خانه و سایر موضوعات می تواند درمانی برای این بیماری نابهنجار باشد .

فصل هشتم

اعتیاد

اعتیاد:

از جمله مشکل ها بزرگ جامعه اعتیاد و در بین جوانان می باشد که فرد را به نابودی خواهد کشاند. فرد در مرحله ی اول به دلیل مشکلات موجود در خانواده و یا به دلایل دیگر به اعتیاد روی آورده و این امر نابهنجار را راه آزدادی می پندارد در صورتی که نمی داند چه آینده ی شومی در انتظار خواهد داشت بنابر این مرحله اول این نابهنجار خانواده باید محیطی آرام امن و سالم برای تکامل نوجوان فراهم کند همچنین در انتخاب نوجوان در دوست یابی مداخله کرده و دوستی شایسته و مناسب

با اخلاقیات نوجوان برای او در نظر بگیرد البته در این مرحله باید به استقلال نوجوان و تقویت اعتماد به نفس در او نیز توجه کرد .

در مرحله ی دوم رسانه های گروهی و آموزش های صحیح و آموزنده ی این رسانه ها در امر اعتیاد بسیار می تواند موثر باشد و جوانان را از آینده ی شوم اعتیاد آگاه کرده و بیانگر بیماری های بعد از اعتیاد باشد بدین ترتیب جوانان را از کشیده شدن به سمت این نابهنجار منع می کند در مرحله ی دیگر دولت و دستگاه های نظامی و اجرائی در جلوگیری از ورود مواد مخدر به کشور می تواند در کاهش این امر موثر

باشد همچنین ایجاد مراکز سم زدایی و کلینیک های ترک اعتیاد و درمان معتادان بسیار مفید خواهد بود .

راه حل های پیشنهادی

صرف نظر از تلاش های مسئولین محترم در خصوص جذب سرمایه های سرگردان با منشاء داخلی و تعادل در سطح اقتصاد کلان به منظور اشتغال در سطح جامعه پاره ای

از اصلاحات آموزشی به منظور توزیع مناسب منابع انسانی از هدر رفتن نیروی متخصص و سرگردانی جوانان در سنین پایین جلوگیری می کنند .

پیشنهاد اول (طرح سازمان دهی جوانان و نوجوانان)

برنامه ریزی در این خصوص می تواند شامل این باشد که مسئولین مدارس را موظف به این نماید که در هر مقطعی دانش آموز قصد انصراف داشته باشد رضایت والدین دانش آموز به یکی از مراکز دوستی جهت ادامه تحصیل و آموزش معرفی گردد.

پیشنهاد دوم (طرح سختی با جوانان)
در راستای تحقق این طرح می توان مسئولین را به نزدیک تر کردن ارتباطشان با جوانان فرا خواند تا از این رهگذر بتوانند شاهد هر گونه تغییر ناهنجار (در خصوص احتمال آلودگی به مواد مخدر باشند و ضمن کنترل آن با آن ها به مشاوره پردازند .

پیشنهاد سوم (طرح مدارا در خصوص جوانان)
کنترل تفریحات جوانان و آموزش آن در این خصوص نیاز به پذیرش این اصل دارد چرا که برای کنترل تفریحات جوانان نه تنها نبادی به حذف کامل تفریحات پرداخت بلکه می بایست تمایز بین

اعمال مخالف ارائه جمعی و جرم را با تفریحاتی که هنجار و خاص سنین جوانی است برای آنان توضیح و آنان را به سوی تفریحات سالم سوق داد .
پیشنهاد پنجم (خانه . جوانان)

ایجاد مراکز فرهنگی و مشاوره در فرهنگسراها و سایر اماکن عمومی به چند منظور می تواند پیشرو و بهبود ارتباطات جوانان و حل مشکلات آن ها باشد در این مراکز اجتماعی می توانند در محیطی کاملاً دوستانه و فارغ از هر گونه سوء ظن و تدابیر تنبیهی به مشکلات جوانان پرداخته و آن ها را تشویق به در میان گذاشتن مشکلاتشان و در دل نمایند.

پیشنهاد پنجم (طرح آموزش همگانی)

طرح های آموزش همگانی در قالب بروشورها برنامه های تلویزیونی دوره های آموزشی و غیره می تواند در بالا بردن آگاهی عمومی نقش مهمی داشته باشد.

فصل نهم

تهاجم فرهنگی

الف - بررسی یک موضوع

ب - تهاجم فرهنگی جدید

۱- برخورد های فرهنگی

۲- راه ها یا انتقال فرهنگ

ج (تهاجم فرهنگی

۱ - عناصر اساسی

۲ - ویژگی ها

(د) زبان ها و خاطرات تهاجم فرهنگی

(ه) آنتن های ماهواره

(و) عکس العمل کشورهای آسیای و ایران با آنتن های ماهواره

تهاجم فرهنگی :

تهاجم فرهنگی تاریخی مفصل و طولانی دارد و جزئی جدا ناپذیر از تاریخ فرهنگی

بشر است این حرکت در طول تاریخ از سادگی و ابتدایی اولیه اش آغاز شده و به

مرور زمان به کلیت ، پیچیدگی ، تنوع و تعدد شیوه ها و روش هایش افزوده گردیده

است بطور کلی تهاجم فرهنگی در جریان پیشرونده ی خود ، همگام ، پیشرفت های

علمی و عقلی انسان دستخوش تغییر است گوناگونی ، چوت تحول از یک بعدی به

چند بعدی سادگی پیچیدگی کمی به کیفی استفاده از ابزارها و روش های جدیدتر و

تناسب با مقتضیات زمان و ... شده است مهاجمان فرهنگی در قرون معتمدی با

ایجاد باورهای کاذب بکارگیری احساسات و عواطف انسان ها و القاء رفتارها منش

ها خلق ها و ... به اهداف خود دست یافته اند .

(تهاجم فرهنگی جدید)

هر چند در طول تاریخ ، جنگ تبلیغی و تهاجم فرهنگی بصورت های گوناگون - مستقیم و غیر مستقیم تجلی یافته است اما امروزه در برابر دین اسلام بطور عموم و در مقابله با انقلاب اسلامی به طور اخص مطرح شده است از حدود دوست سال قبل با تحول تعظیمی در اندیشه سیاسی در اسلام و ابتکار سید جمال الدین اسد آبادی تا انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی رخ داد .

رهبر معظم انقلاب چندین سال پیش از این در مورد این خطر بزرگ می فرمایند امروز شیطان بزرگ و دیگر نشانه های درخت پلید استکبار هماهنگ با رویارویی

مستقیم و غیر مستقیم سیاسی ، نظامی ، اقتصادی و تبلیغاتی خود با انقلاب اسلامی ما دست به یک تلاش فرهنگی نیز زده است این تلاش برنامه ریزی شده که از ابزارها و شیوه های هنری نیز مدد می گیرد در ادامه ی تهاجم دیرین فرهنگی و اخلاقی گذشته است که اینکه در مقابله با انقلاب عظیم اسلامی ما به شکل سراسیمه تر و عریان تر از پیش آشکار شده است .

راه های انتقال فرهنگ عبارتند از :

۱- آموزش و پرورش مستقیم

۲- تقلید

۳- اجتماعی شدن و فرهنگ پذیری

۴ - مبادلات فرهنگی

۵ - تحمیل فرهنگ

۶ - جنگ فرهنگی - روانی

۷ - تبلیغات

۸ - اختلاط فرهنگی

۹ - تهاجم فرهنگی

۱۰ - استعمار فرهنگی عبارتست از تهی کردن تفکر و فرهنگ تمدن ملی و اصلی

کشور استعمار زده .

۱۱ - فرهنگ پراگنی .

(تهاجم فرهنگی ۱ - عناصر ۲ - ویژگی ها)

تهاجم فرهنگی هجومی است از سوی یک نظام فرهنگی خاص به نظام فرهنگی دیگر

که از طریق شیوه ها و ابزارهای خاص فرهنگی به صورتی یکجانبه و ناگهانی صورت

می گیرد و هدف اساسی آن جایگزینی ارزش ها روش زندگی اخلاقیات و نظام

مکتبی فرهنگ مورد تهاجم می باشد در اثر تهاجم فرهنگی ، ارزش های موجود به

چالش کشیده شده گرفته می شود فرهنگ جامعه دچار ضعف و زبونی و در نتیجه

جامعه منحط می گردد و تحت تسلیم سلطه ی بیگانه در می آید معمولاً تهاجم

فرهنگی در مواردی صورت می گیرد که فرهنگی غنی و قوی وجود دارد و جنگ فرهنگی نفوذ و حتی استعمار نتوانسته اند آنرا به انحطاط بکشانند .

(زیان و خطرات تهاجم فرهنگی)

بنابر این دغدغه امروز تهاجم فرهنگی است که زیان های خطرانی که به دنبال دارد عبارتست از:

- ۱- ایجاد یاس و ناامیدی از حرکت پیشرفت و بهبودی اوضاع
  - ۲- عبور این موضوع که فرهنگ خودی نه توانایی مقابله با تهاجم فرهنگی را دارد و نه خود می تواند پیشرفتی را به دنبال داشته باشد .
  - ۳- ایمان به فرهنگ بیگانه
  - ۴- تسلیم و انحلال شخصیت در برابر فرهنگ بیگانه
  - ۵- تهی شدن از خود شکست و انحطاط در همه ی زمینه ها
- امید است که با همت جوانان انقلابی غیور و دین دار ایرانی این جنگ فرهنگی با موفقیت پایان یابد .
- نمونه مهم از تهاجم فرهنگی توسط کشورهای بیگانه آنتن های ماهوار است که به آن می پردازیم .

مباحث اجتماعی تهاجم فرهنگی (ماهواره ها) (خلاصه نویسی)

در بررسی عکس العمل کشورهای آسیایی به نفوذ امواج تلویزیونی از راه ماهواره های پخش مستقیم برنامه های تلویزیونی می توان اقدام های آن ها را به شش گروه تقسیم کرد .

گروه اول : کشورهایی که نه تنها مجاز داشتند بلکه تسهیلاتی را نیز برای دریافت برنامه ها به وسیله ی مردم فراهم نمودند .
گروه دوم : کشورهایی که مانعی ایجاد نکردند اما برای نصب آنتن مالیات و عوارض تعیین نموده و ضمناً به اقدامهای رقابتی نیز دست زده اند .

گروه سوم : کشورهای یی که مجاز دانستند اما به جستجو و اعمال طرحهای رقابتی نیز دست زدند .
گروه چهارم : کشورهایی که ممنوعیت های قانونی ایجاد کرده اما به راه حل های رزقابتی نیز دست زده اند .

گروه پنجم : کشورهایی که پشتوانه ی امکانات غنی نرم افزاری و سخت افزاری خود ممنوعیت های قانونی ایجاد کردند: ژاپن ، بهترین نمونه از این گروه است این کشور بالاترین سطح سواد را (چه از نظر کمی و چه کیفی) در سطح آسیا دارد در آمد سرانه آن نیز بالاترین رقم در سطح آسیاست (۲۵۴۳۰ دلار) دارنده ی بالاترین سهم گیرنده تلویزیون در آسیا (۶۱۳ دستگاه برای هر ۱۰۰۰ نفر یا هر خانه دو دستگاه) و

صاحب بالاترین سهم روزنامه در آسیاست (۵۸۷ روزنامه برای ۱۰۰۰ نفر یا هر دو نفر یک روزنامه) . ژاپن از صادر کنندگان بزرگ برنامه های تلویزیونی به کشورهای دیگر از جمله ایران است و دارای یکی از قوی ترین شبکه های رادیو و تلویزیونی جهان (NHK) می باشد .

شبکه (NHK) یکی موسسه دولتی و غیر انتفاعی است و به دلیل دریافت حق اشتراک از مشترکین و اجتناب از پخش آگهی های بازرگانی دارای استقلال ویژه ای است این شبکه اگر چه دولتی است ولی ، شورای سر پرستی ۱۲ نفره آن را ، مجلس

تعیین می کند و رئیس برگزیده می شود بودجه آن را مجلس تصویب می کند و دولت در برنامه های آن دخالتی ندارد . (NHK) با ۱۳۴۹۰ ایستگاه تلویزیونی در سراسر کشور پوشش بسیار گسترده و مناسبی دارد در کنار این شبکه ، ۱۰۳ شرکت تلویزیون با ۱۶۵۹۸ ایستگاه در سراسر کشور فعالیت های انسانی دارند . در شهر توکیو ، پنج شبکه متعلق به بخش خصوصی ، هزینه های خود را از راه آگهی ها تامین می کنند .

گروه ششم : کشورهای آسیایی که هنوز تصمیم رسمی و قانونی آنان مشخص نشده و اقدامهای اساسی نیز برای رقابت به عمل نیاورده اند در مجموع آنچه تا کنون گفته شد نشان می دهد که کشور ما در میان کشورهای آسیایی در هیچ یک از گروه های

شش گانه قرار نمی گیرد و خود به تنهایی گروه هفتمی را تشکیل می دهد و گفته می شود ۴۵ درصد جمعیت امروز ایران را کسانی تشکیل می دهند که مقاطع قبلی را لمس نکرده و پس از انقلاب اسلامی متولد شده اند اما از آنسو ۲۳ درصد جمعیت ایران به هنگام پیروزی انقلاب اسلامی ۲۰ سال بیشتر داشته و محتوای تلویزیون مقاطع قبلی را در حافظه‌ی خود دارند و مسن ترها بیشتر از جوان ها به برنامه های تلویزیونی علاقه دارند ولی ناراضی ها یعنی جوانان بیشتر تلویزیون نگاه می کنند و ابزار آلتی دیگر مثل ویدیو امروزه جایگزین شده اند و تعداد تماشاچیان تلویزیون را کمتر از قبل کرده اند .

به این ترتیب می توان گفت که گروه هفتم در آسیا کشورهایی هستند که از ماهواره را غیر مجاز اعلام کرده اند ، اما به تلویزیون محلی به اندازه‌ی کافی قدرت رغابت نداده اند تحقیق حاضر نشان می دهد که ایران در این گروه جای دارد.

فصل دهم نیاز به شادی در جامعه

نیاز به شادی در جامعه :

بروز هیجانانگیز از آنجا که باعث جلوگیری از بیماری های همچون بیماری های روانی اعتیاد و غیره می شود برای همه بخصوص جوانان مفید است ولی به اولیا و دست اندرکاران جامعه است که راه بروز هیجانانگیز بخصوص در قالب شادی را به

همه بیاموزند و آن را نهادینه کنند . همان گونه که همنوایی رسانه های تصویری با کثرت مناسبت های عزاداری سبب شده است برگزاری این مراسم و اجرای آن به صورت یک فرهنگ عمومی بسط و گسترش یابد بنابر این باید برای اعیاد و شادی های عمومی نیز برنامه ریزی کرد تا خلاء فرهنگی ایجاد نشود و بروز هیجانات بصورت مصیبت در نیاید به صفحات تقویم سال که مراجعه کنید در طول سال ۲۳ روز شادی و ۲۳ روز مناسبت سوگواری داریم اما مراسم شادی بطوریکه مورد پششند اکثر افراد جامعه باشد در رسانه ها و جامعه کمتر نمود دارد در حالیکه مراسم عزاداری ما بسیار گسترده است از آن جا که ارتباطی قوی بین سطح شادی و سلامتی وجود دارد پس باید بسترهای شادی ساز را تقویت کرد حال بر دست اندرکاران تعلیم تربیت است که کلی گویی را کنار گذاشته و برای مراسم اعیاد مناسبت های مختلف ایجاد شادی کند تا هم هیجانات جوانان به موقع و مناسب امکان ظهور پیدا کند و هم تخلیه ی ناگهانی آن که تبعات منفی زیادی در پی خواهد داشت جلوگیری می شود این امر علاوه به نهادهای فرهنگی جامعه ، رسانه ها به عهده ی خانواده نیز می باشد نمونه مناسبت های مختلف که می توان با آن ها به راحتی و با هزینه های کم بسیار شاد شد به شرح ذیل می باشد .

۱ - جشن تولد همه‌ی اعضای خانواده یا دانش آموزان کلاس توام با ابتکارات ویژه

تک تک اعضا

۲ - جشن قبولی در کلاس "قرا"، زبان یا پایان سال تحصیلی .

۳ - جشن ازدواج برای پدر و مادر ، خواهر و برادر بزرگتر .

۴ - انواع مسابقات ورزشی که معمولاً در سطح مدارس البته در سطحی نازل وجود دارد باید بیشتر در سطح جامعه نیز توفیت شود .

۵ - برگزاری مسابقات موسیقی از نوجوانانی که به کلاس موسیقی می روند .

۶ - ترتیب دادن سیرک هایی که با فرهنگ اصیل ایرانی مطابقت داشته باشند که همه اینها به معضل بی کاری بهبود می بخشد .

همچنین می توان کلوپ های مخصوصی برای جوانان ، میان سالان و حتی افراد پیر

ایجاد کرد تا از افسردگی زودرس آن ها جلوگیری شود . افراد شاد افرادی هستند که

می توانند بندگان خوبی برای خداوند و شهروندان دوستان خوبی برای سایرین

باشند و در اجتماع باعث رشد و تکامل شخصی و اجتماعی باشند و نه بیماران و

افرادی که وبال جامعه باشند در واقع ایجاد شادی یک نوع پیشگیری است که هزینه‌ی

آن از درمان بسیاری بیماری ها و معضلات ارزان تر است .

فصل یازدهم

موسیقی و گرایش جوانان امروز به موسیقی های پاپ کلاسیک غربی .

موسیقی و گرایش جوانان امروز به موسیقی های پاپ و کلاسیک غربی :

ما ایرانیان غریبه پسند هستیم ما معمولاً عادت داریم بودجه ها را به بهانه تبادل فرهنگی صرف هنرمندان خارج از کشور کنیم . اگر در این برنامه ها بزرگان موسیقی جهان برنامه اجرا می کردند یا ((مستر کلاس)) می گذاشتند قطعاً حرکت تاثیر گذاری بوده اما معمولاً از گروه های درجه ۲ یا ۳ دعوت می شود که اجرای آن تاثیر عمیقی بر جا نمی گذارد ممکن است این کار از لحاظ سیاسی مثر ثمر باشد از لحاظ

هنری ، چنین حرکتی به معنای صحنه گذاشتن بر موسیقی کلاسیک غربی است که در حال حاضر از آن به عنوان موسیقی جهان نام برده می شود متأسفانه سیستم خای برنامه ریزی موسیقی ما حمایتی نیست ، وظیفه نهادها و مراکز مرتبط با موسیقی این است که بر پایی چنین برنامه هایی را در حاشیه کار خود قرار دهند ، اما قضیه بر عکس است ولی به نظر همهی مردم : اگر ما بهترین ارکستر جهانی را هم داشته

باشیم و آثار بتهوون ، باخ و ... را به بهترین شکل اجرا کنیم ، بازیگ کار تقلیدی انجام داده ایم چرا که اجرای این آثار به معنای فرهنگ سازی در عرصه موسیقی

نیست .

فصل دوازدهم

حجاب دختران (مصاحبه)

به نظر شما حجاب چیست و حدود آن کجاست ؟ حجاب هر آن چیزی است که بتواند انسان را در برابر جنس مخالف مصون دارد و عزت را زیر سوال نبرد اصلاً فلسفه و جوب حجاب برزن در برابر نامحرم و بالعکس زینت او برای محارم از وجود و ذات و ماهیت زن سر چشمه می گیرد گوهر وجودی زن تنها با حجاب مصون خواهد ماند و هر کس که زن را به صورت صحیح بشناسند حتماً به ضرورت وجود چنین حائلی پی خواهد برد به نظر آثار و پیامدهای رعایت حجاب در جامعه چه باشد دین اسلام جایگاه واقعی زن را به او داده است و از آن با تغییراتی چون ریحانه ، بلور ، بهترین فرزندان و نیک یاد کند پس حجاب جز راحتی زن و شکیل جامعه ای که افراد آن آرامش روانی داشته باشد هدفی ندارد در جامعه ای که زنان آن با حجاب باشند همه در مسیری صحیح و برای رشد و تعالی فکری و روحی تلاش می کنند نه برای پاسخ گویی به نیاز کاذب خویش چه بسا جوامعی که از طریق همین نیازها جسمانی و کاذب ریسمان مردمانش رخنه ایاد شده و تحت سلطه ی استعمار قرار گرفته اند و جز خسران در دنیا و آخرت هیچ نصیبی نبرده اند حجاب زن باعث مصونیت او در برابر افراد هوسران می شود پیوند هائی خانوادگی روز به

روز مستحکم تر می شود و از آلوده شدن اجتماع و بی بند و باری ها جلوگیری می کند .

با تمام اوصاف به نظر شما چه طوری می توان این ارزش را در دختران این مرز بوم نهادینه کرد ؟

دختران جوان و نوجوان ما دین گریز نیستند و از سویی حجاب هم مساله ای فطری است و در نهاد هر انسانی شرم و حیا دارد این ماییم که به خاطر افراط و تفریطهایمان حجاب را بد معرفی کرده ایم برای جوانان توضیح دهد مطمئناً می توان تاثیرات

مخرب مانند رسانه های بیگانه همسالان و تربیت غیر دینی خانواده ها را از بین برد باید الگو داد چه الگویی بهتر از حضرت فاطمه (ص)

به نظر شما نقش خانواده خصوصاً مادر در رعایت یا عدم رعایت حجاب توسط دختران چیست ؟

نقش خانواده خصوصاً مادر در تربیت فرزندان بالاتر از همه عوامل چون مدرسه ،

رسانه های گروهی همسالان تبلیغات بیگانگان و محیط اجتماعی ... است مادر و

دختر می توانند رابطه صمیمی مانند دو دوست با هم داشته باشند وقتی دختری به

خانواده احساس تعلق داشته باشد بسیاری از انحرافات پدید نمی آید .

البته خود ما در باید دارای تفکری صحیح ، جامع ، مانع و متعادل در مورد حجاب داشته باشد در ضمن مادران باید از سخت گیریهای بی مورد اجتناب کند و باعث

گریزان شدن فرزندان نشان نشوند

مادر باید زمینه‌ی آراستگی و زیبایی و شیک بودن دخترشان در مجالس را فراهم کنند تا دیگر نیازی به خود نمایی در مقابل نامحرمان نداشته باشد و کانون گرم خانواده مبدل به فضایی سرد و بی روح نشود .

به نظر شما نقش رسانه های گروهی در ارائه الگوی حجاب چیست ؟

در بعضی موارد رسانه های گروهی توانسته اند تصویری صحیح از زن محجبه نشان دهند اما متأسفانه در بسیاری موارد زنان محجبه بد نشان داده شده اند . رسانه های گروهی به ویژه تلویزیون توانایی و استعداد بالقوه ای برای تاثیر گذاری بر مخاطب دارند و بهترین عرصه برای الگو دهی به نسل جوان هستند .

کلام آخر :

ناهنجاری ها : در هر دو جنس دختران و پسران

۱ - فرار از خانه

۲ - اعتیاد

۳ - افت تحصیلی و ترک تحصیل

۴ - ظاهر ناشایست (آرایش - لباس)

۱ - علل پیدایش این ناهنجاری ها این است که پدر و مادر فضای خوبی برای تربیت

فرزندانشان ایجاد نمی کنند و یا کم سواد و بی سواد آن ها که باعث می شود

نتوانند به سوالات فرزندان خود پاسخ ندهد و مهمترین آنها این که نتوانند با فرزندان

خود رابطه‌ی صمیمی و خوبی برقرار کنند .

گروه همسالان :

۲ - انتخاب دوست ناشایست و تشویق دوستان ناباب باعث منحرف شدن نوجوان

می شود .

دولت :

۳ - همچنین ناهنجاری هایی که در تلویزیون و رسانه ها پخش می شوند در نوجوان

تاثیر بسزایی می گذارد و رواج منحط فرهنگ غربی در بین نوجوانان .

۱ - خانواده :

توضیحات علل : پدر و مادر باید با هم تفاهم در جهت تربیت فرزندان خود داشته

باشند .

ب : فشارهای بیش از حد بعضی از خانواده ها به دلیل مذهبی شدن دختره و

پسرهای خود که باعث عقده ای شدن آن ها می شود و همچنین بی قیدی و بی

مبالاتی بعضی از والدین در مورد نوع رفتار و سلیقه فرزندان را از خانواده می شود دلزده می کند و همچنین وقت نداشتن بعضی از خانواده ها به علت شاغل بودن آنها به رسیدگی به فرزند .

گروه همسالان :

۱- مسائل و مدرسه امثال زمانی که فرزند در خانواده پاسخگوی مناسبی برای سوال ها و مشکلات خود نداشته باشد . جذب دوست های ناباب می شود و عملکرد و رفتار آن ها را یاد می گیرد .

۳- الف) دولت : که در سال های اخیر رفتار بعضی از مسئولان دولت و عملکرد آن ها موجب کم رنگ شدن ارزش های مذهبی در جامعه شد .

ب) نوجوانان و جوانان ایرانی برای گذراندن دوران پر شور جوانی خود باید در کلاس های هنری ، ورزشی و کلاس های درسی حضور داشته باشند دولت ایران در این باره سرمایه گذاری نکرده است بنابر این نوجوانان و جوانان مجبورند وقت خود را در خیابان ها به بیکاری و علافی بگذرانند (دختران و پسران)

۴- رسانه های جمعی : به جرات می توانیم بگوییم پس از خانواده ها ، رسانه های جمعی به خصوص تلویزیون بیشتر تاثیر روی نوجوانان و جوانان دارد ولی رسانه های جمعی تاثیر خوبی روی نوجوانان و جوانان نگذاشته اند .

۵ - رسانه های بیگانه : بر همگان واضح و روشن است که دشمنان بیگانه پس از پیروزی انقلاب اسلامی تلاش خود را برای تحریک ایران کرده اند و جنگ هشت ساله ی ایران با عراق به قیمت از دست رفتن جوانان غیور ایران بود و حال جنگ غیر مستقیم خود (مثال : ماهواره ها) شروع کردند .

راهکارها :

۱ - خانواده : الف : همسویی و هماهنگی بین پدر و مادر در جهت تربین فرزندان و بر قراری رابطه با آنان .

ب : عدم زیاده روی در انتقاد از نوجوانان و مشورت کردن با فرزندان .

ج : قاطعیت در تربیت (ندانستن خشونت) و پرورش حس اعتماد به نفس در آن ها

د : کنترل معاشران و محیط اجتماعی .

و : توجه به تفاوت های خودی و ارائه های الگوهای دینی و مذهبی .

ه : احترام به شخصیت نوجوانان

ی : احترام به استقلال طلبی و آزادی فرزندان

۲ - دولت : سرمایه گذاری در جهت حل مشکلات و ایجاد بستر مناسب برای رشد

و شکوفایی و شاد زیستن جوانان .

۳- رسانه های جمعی تلاش همه جانبه در جهت مستحکم کردن بنیان ها و فرهنگ و آداب و رسوم .

منابع ۱- ماهنامه راهنما شماره ی ۱۹ و ۱۸ مرداد شهریور ماه ۱۳۸۲ ، چاپ شرکت ایثار .

۲- راهنمای پوران و مادران (شیوه های برخورد بانوجوانان جلد اول ، تالیف محمد علی سادات ، نشر دفتر فرهنگ اسلامی .
چاپ پنجم ۱۳۷۴ .

۳- پرورش مذهبی و اخلاقی کودکان ، دکتر علی قائمی ، انتشارات امیری ، چاپ بهرام شهریور ۱۳۷۰

۴- ماهنامه بصیرت دانش آموز بسیجی ، شماره ی ۳ ، آبان ماه ۱۳۸۲ ، چاپ میثاق منابع و ماخذ

مباحث اجتماعی اقتباس از خبرهای مجلس و پژوهش .

مبانی جامعه شناسی - حمید خضر نجات - ۱۳۷۱ - چاپ اول

جامعه شناسی ارزش ها - پرویز مانعی - ۱۳۷۴

رفتارهای بهنجار و هنجار . دکتر شکوه نوابی نژاد - چاپ چهارم - ۱۳۷۳ انتشارت

انجمن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران .

فصلنامه می آیند - تابستان ۱۳۸۲ - شماره ۱۶

فصلنامه می آیند - زمستان ۱۳۷۹ - شماره ۸

فرهنگیان بسیجی - پیش شماره - ۱۳۸۲

سلسله رهنمودهای موضوعی - دشمن شناسی سخنرانی مقام معظم رهبری .

سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح - ۱۳۸۱ چاپ اول

مباحث اجتماعی - مفسد اجتماعی - گرد آورنده : مرتضی حسینیان -

اطلاعات هفتگی - شماره ی ۱۶ - ۱۳۸۱

لغت نامه دهخدا ، واژه ای ارزش .

بصیرت ماهنامه سیاسی فرهنگی اجتماعی شماره ۳ آبان ۱۳۸۲ .